

TÜRKİYE’DE FIRSATÇI VE PARTİZAN POLİTİK KONJONKTÜREL DALGALANMALAR: 1950-2010*

Tülin ALTUN**

Özet

Politik Konjonktürel Dalgalanmalar (PKD) Teorisi, siyasal karar alma sürecinde yer alan politika yapıcılarının ekonomik değişkenler üzerinde dalgalanmalara yol açtığını iddia etmektedir. Bu çalışmada Türkiye’de fırsatçı ve partizan modellere göre PKD analiz edilmiştir. 1950-2010 dönemindeki kamu harcamalarının seyrinde politik amaçlı bir sapmanın olup olmadığı otoregresif hareketli ortalamalar yöntemi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre Türkiye’de fırsatçı ve partizan politik konjonktürel dalgalanmalar geçerlidir. Bununla birlikte partizan modele ilişkin kanıtlar net değildir.

Anahtar Kelimeler: Fırsatçı Politik Konjonktürel Dalgalanmalar, Partizan Politik Konjonktürel Dalgalanmalar, Kamu Harcamaları

JEL Sınıflaması: E32, H30, H50

OPPORTUNISTIC AND PARTISAN POLITICAL BUSINESS CYCLES IN TURKEY: 1950-2010

Abstract

The Theory of Political Business Cycles (PBC) suggests that policy makers taking part in political decision-making process cause cycles on economic variables. This paper analyzes PBC according to opportunistic and partisan models in Turkey. The autoregressive integrated moving average method is used to determine whether there is a political deviation in the course of public spending between 1950 and 2010. The empirical results show that opportunistic and partisan political business cycles are valid in Turkey. However the evidence related to partisan model is not clear.

Keywords: Opportunistic Political Business Cycles, Partisan Political Business Cycles, Government Expenditure

JEL Classification: E32, H30, H50

* Bu çalışma Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nün belirlediği jüri tarafından 22.09.2014 tarihinde kabul edilen **Türkiye’de Politik Aktör ve Kurumların Kamu Harcamalarına Etkisi: 1950-2010** isimli doktora tezinden türetilmiştir.

** Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Maliye Bölümü, tulinaltun@yahoo.com

1. Giriş

2. Dünya Savaşı sonrasında gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde uygulanan genişletici para ve maliye politikaları ile birlikte toplam kamu harcamaları ve devletin ekonomideki rolü hızla artmıştır. 1970'lere gelindiğinde ise işsizlik, enflasyon, devlet bütçesindeki ve ödemeler dengesindeki açıklar, borç stoklarındaki artışlar gibi ekonomik istikrarsızlıklar Keynesyen refah politikalarının eleştirilmesine yol açmıştır. Bununla birlikte aynı iktisadi ve demografik şartlara tabi, benzer sosyal programları olan gelişmiş OECD ülkelerinde kamu sektörü büyüklüğünün, bütçe açıklarının ve borç stokunun seyrindeki farklılıklar gözlerin ekonomik ve demografik değişkenlerden, politik değişkenlere çevrilmesine neden olmuştur. Konjonktürel faktörler göz önünde bulundurulmakla birlikte ülkelerin siyasal sisteminin bütçe politikalarına ve ekonomik performansına etkilerini inceleyen ampirik çalışmalar yaygınlaşmıştır. Politik Konjonktürel Dalgalanmalar Teorisi (PKDT) çatısı altında, politikacıların oy maksimizasyonu rekabetinin makroekonomik göstergelerde yarattığı dalgalanmalar, siyasal partilerin ideolojik farklılıklarının para ve maliye politikası tercihlerine yansımaları araştırılmıştır.

1970'lerde geliştirilen Politik Konjonktürel Dalgalanmalar Teorisi William Nordhaus, Douglas Hibbs, Alberto Alesina, Gerald D. Cohen, Nouriel Roubini gibi iktisatçıların katkıları ile şekillenmiştir. PKDT siyasal karar alma sürecinde yer alan ajanların tıpkı piyasa sisteminde olduğu gibi fayda motivasyonu ile hareket ettiğini öne sürmekte ve bu sürecin arz yönünde yer alan politikacıların davranışlarının ekonomik değişkenler üzerinde dalgalanmalara yol açtığını iddia etmektedir. Teoriye göre ekonomi politikası yapıcılarının temel olarak iki motivasyonu vardır. Bunlardan ilki mümkün olduğunca iktidarlarını sürdürmek, ikincisi ise kendi destekçilerinin faydasını arttırmaya çalışmaktır. Bu motivasyonlardan ilki fırsatçı, ikincisi ise partizan motivasyon olarak adlandırılmaktadır.

Bu çalışmada Türkiye'de 1950-2010 döneminde merkezi yönetim bütçe harcamalarının seyrindeki sapmalar Fırsatçı Politik Konjonktürel Dalgalanmalar Teorisi (FPKDT) ve Partizan Politik Konjonktürel Dalgalanmalar Teorisi'ne (PPKDT) göre test edilmektedir. Yöntem olarak otoregresif hareketli ortalamalar yöntemi seçilmiştir. Seçim dönemlerinde politikacıların fırsatçı politikalar izleyip izlemediklerini ampirik olarak test eden modellerde otoregresif hareketli ortalamalar yaygın olarak kullanılan yöntemlerdendir. Partizan modelleri test eden ekonometrik yaklaşımlar çeşitli olmakla birlikte otoregresif modellerin kullanıldığı çalışmalar da mevcuttur.¹ Seçim dönemlerinde genel olarak FPDT etkisinin kamu harcamaları üzerinde bir etkisinin olup olmadığı, seçim kukla değişkeninin kullanıldığı model ile, partizan politikaların kamu harcamaları üzerinde bir etkisinin olup olmadığı ise sol kukla değişkeninin kullanıldığı model ile test edilmiştir.

¹ Bkz: Alberto Alesina ve diğerleri, **Political Cycles and the Macroeconomy**, Cambridge, The MIT Press, 1997.

2. Fırsatçı Politik Konjonktürel Dalgalanmalar Teorisi

Makroekonomi politikalarına ekonomi politik yaklaşım Nordhaus (1975)² ve Lindbeck (1976)³ tarafından geliştirilen Fırsatçı Politik Konjonktürel Dalgalanmalar (politik iş çevrimleri) Modeli ile popüler hale gelmiştir. FPKDT'ne göre seçimler ve seçim sonuçları makro ekonomik değişkenlerde sapmalara yol açarak ekonomik dalgalanmalara sebep olmaktadır. Bu modele göre iş başındaki iktidar Phillips eğrisini kendi çıkarı için kullanmakta ve her seçimden önce ekonomiyi yapay olarak canlandırarak enflasyona yol açmaktadır. Politikacıların gerçek niyetlerini anlayamayan ve geçmiş deneyimlerinden ders almayan seçmenler, ekonominin işleyişini de tam olarak bilmedikleri için işsizlik ile enflasyon arasındaki ödünleşmeyi dikkate almamakta ve politikacıların bu davranışlarını oy vererek ödüllendirmektedirler.⁴ Hükümetler seçim dönemlerinde kendilerine olan desteği arttırmak için harcama politikalarını kullanabilmektedir. Dolayısıyla kamu harcamaları ile seçimler arasında güçlü ve pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur. Hükümeti kuran parti ya da partiler seçimlerden hemen önce politik avantajlar elde etmek için ekonomiye fon aktarmakta ve kişisel gelir ve ekonomik değişkenler üzerinde etkiye yol açabilmektedir. Aynı şekilde karşıt partilerin de benzer eğilimleri söz konusudur. Partiler belirli kamu politikalarında daha fazla harcama sözü vererek seçim desteği almayı beklemektedirler. Bu eğilim kamu harcamalarının seçimlerden önce hızla artmasına yol açmaktadır.⁵

Nordhaus tipi fırsatçı modele göre, hükümetler seçim öncesinde ekonomiyi genişletici politikalar uygulayarak seçim şanslarını arttırmırlar. Hükümetlerin yeniden seçilme şansı seçimden hemen önceki ekonomik koşullara daha çok bağlıdır ve seçmenlerin miyop olduğu varsayılmaktadır. Ayrıca seçmenlerin politik faaliyetlerin gelecekteki etkisi hakkında yeterli bilgiye sahip olma olasılığı azdır. Hükümetlerin popüleritesi seçmenlerin bugünkü reel gelirlerine bağlıdır.⁶ Kramer'e⁷ göre kişisel gelir diğer ekonomik değişkenlerden daha önemlidir. Eğer reel kişisel gelir sabit ise, enflasyon ve işsizliğin hükümetlerin yeniden seçilme şansı üzerinde bağımsız bir etkisi yoktur. Bu nedenle mevcut yönetim, kişilerin gerçek gelirlerindeki azalmayı tersine çevirip ekonomik dalgalanmalara yol açarak seçmenlerin oy verme davranışını etkileyebilmektedir. Bu varsayımlardan hareketle hükümetler, seçim öncesi dönemlerde ekonomiyi genişletmek ve gelir dağılımını değiştirmek için vergileri düşürmek ya da

² William D. Nordhaus, "The Political Business Cycle" **The Review of Economic Studies**, Vol.42, No.2, 1975, s. 169-190.

³ Assar Lindbeck, "Stabilization Policy in Open Economies with Endogenous Politicians", **The American Economic Review**, Vol.66, No.2, 1976, s. 1- 19.

⁴ Alesina vd. **a.g.k.**, s. 15.

⁵ David R. Cameron, "The Expansion of the Public Economy: A Comparative Analysis", **The American Political Science Review**, Vol. 72, No. 4, 1978, s. 1243-1261.

⁶ Hükümetlerin popüleritesini ve yeniden seçilme şansını arttırmak için seçim öncesi dönemde hane halklarının gelirlerini arttırdığını gösteren ampirik çalışma için Bkz: Johan Akerman, "Political Economic Cycles", **Kyklos**, Vol.1, Issue 2, 1947, s. 107-117.

⁷ Gerald H. Kramer, "Short-Term Fluctuations in U.S. Voting Behavior, 1896-1964", **American Political Science Review**, Vol. 65, No.1, 1971, s.131-143.

transfer ve kamu tüketim harcamalarını arttırmak yoluyla ekonomiye müdahale ederler. Ancak enflasyon ve işsizlik değişkeninin hükümetler tarafından manipüle edilmesi güçtür. Artan harcamaların işsizlik değişkenine yansıtacağı ve kısa dönem Phillips eğrisi koşullarının geçerli olacağı beklenir. Bu model, hükümetlerin seçim sonrası dönemde enflasyonu düşürmek için toplam talebi daraltıcı politikalar uygulayacağını da öngörmektedir.⁸

Geleneksel oportünist seçim çevrimleri teorisi bazı ön kabullere bağlıdır. Bunlar; genel seçimlerin periyodik olarak ve rekabetçi bir şekilde yapılması, hükümetlerin ekonomiyi yeterince kontrol edebilmeleri, arzu ettikleri şekilde yön verebilmeleri ve seçmenlerin miyop olmasıdır. Nordhaus, demokratik sistemdeki bu eğilimin bazı koşullarda önlenip önlenemeyeceğini sorgulamaktadır. Nordhaus'a⁹ göre seçmenler, bilgiye ulaşılabilirliklerinin artması ile birlikte ekonomi politikalarının partizan doğasını algılayabilmekte ve uzun dönemde politik konjonktürel dalgalanmalar ortadan kalkabilmektedir. Ancak her vatandaşın ücret, fiyat, işsizlik bağlantısını ekonometrik bir model çerçevesinde değerlendirmesini beklemenin pek gerçekçi olmayacağını da belirtmektedir. Ekonomi politikalarının partizan eğilimler tarafından motive olmayacak kişilerce oluşturulması çözüm olarak düşünülebilir. Para politikalarında bağımsız bir merkez bankasının varlığı gibi maliye politikalarının bağımsızlığı için de hazinenin özerkleşmesi politik konjonktürel dalgalanmaları etkileyebilir. Ancak politik sorumluluğun yokluğunda daha tehlikeli sonuçların ortaya çıkabileceğini ihmal etmemek gerekir.

Politik iş çevrimlerinin siyasi otorite tarafından mükemmel bir şekilde kontrol edilmesi beklenemez. Enflasyon ve işsizlik arasındaki kısa vadedeki ödünleşme ilişkisi sadece hükümetin uyguladığı politikalarla değil uluslararası koşullardan da kaynaklanabilir. Ayrıca vatandaşlar gibi politikacıların da oldukça karmaşık olan makroekonomik sistemin fonksiyonlarını anlayabilmesi ve buna uygun sofistike yöntemler kullanabilmesi güçtür. Politik yönetim sistemindeki bozukluklar, seçilen politikalarındaki gecikmeler, gecikmenin tanımlanması, etkisi ve çıkar grupları ile hükümet arasındaki hassas dengenin varlığı, hükümetlerin ulusal ekonomi üzerindeki etkisini azaltmaktadır.¹⁰

Inoguchi¹¹ seçim zamanlarının içsel olarak kararlaştırılabileceğini, olumlu ekonomik koşulların varlığında hükümetlerin popülaritelerini devam ettirmek için erken seçime gidebileceğini belirtmektedir. Seçim zamanının bu şekilde belirlenmesi siyasi sörf (political surfing) olarak adlandırılmaktadır. Ancak Inoguchi'nin çalışması güçlü tahminlere ve hipotez testlerine dayanmamaktadır. Ito ve Park¹² seçim zamanla-

⁸ Assar Lindbeck, 1976.

⁹ Nordhaus, **a.g.m.**, s.169-190.

¹⁰ Lindbeck, **a.g.m.**, s.1-19.

¹¹ Inoguchi, Takashi, "Gendai no Nihon Seiji Keizai no Kozu", Contemporary Political Economy in Japan, Tokyo, Japan: **Toyo Xeizai Shinposha**, 198. Aktaran Takatoshi Ito, "Timings and Political Business Cycles in Japan", **NBER Working Paper Series**, No. 3128, 1989.

¹² Takatoshi Ito, Jin Hyuk Park, "Political Business Cycles in the Parliamentary System", **Economic Letters**, Vol. 27, Issue 3, 1988, s. 233-38.

rının içsellliğini test eden ekonometrik bir model geliştirerek ekonomik değişkenlerin seçim zamanını etkileme olasılığını bu model çerçevesinde Japonya için ispatlamışlar ve bunu siyasi sörf (fırsatçı kabine) hipotezi olarak isimlendirmişlerdir.

Bununla birlikte hükümetlerin ekonomik büyüme dönemlerinde erken seçime gidebilmeleri ülkelerin kurumsal altyapısı kadar seçmen gruplarının beklentilerine de bağlıdır. Demokratik sistemlerde periyodik olarak gerçekleştirilen seçimlerin öne çekilmesi yasal düzenlemeler ile sınırlandırılmış olabilir. Yasal bir sınırlamanın olmadığı durumlarda politik gelenekler, periyodik seçim aralıklarının uzunluğu, seçimlerin maliyeti de politikacıların seçime gitme kararını etkileyebilecektir. Seçim aralıklarının kısa, maliyetlerinin yüksek ve politik geleneklerin oturmuş olduğu ülkelerde erken seçime gitme olasılığı azalacaktır. Bunun yanı sıra seçmen gruplarının ekonomik düzendeki pozisyonları ve memnuniyet düzeyleri seçim sonuçlarını değiştirebileceği için politikacıların stratejilerini belirleyecektir. Refah seviyesinin yüksek olduğu toplumlarda vatandaşların hükümet değişikliklerinden beklentileri düşük olmakta ve ulusal seçimlere katılma oranı düşmektedir. Dolayısıyla son seçimlerde mevcut hükümete oy vermiş ve refah seviyesi yükselen seçmenlerin yeni seçimlerde oy kullanmaması, muhalefetin temsil ettiği partilere oy veren ve refah seviyesi düşen seçmenlerin ise seçimlere katılım oranının yüksek olması söz konusu olabilir. Bu nedenle erken seçime gitme kararı ekonomik iyileşmelerden ziyade genel olarak politik sistemdeki kutuplaşmalardan ve istikrarsızlıklardan kaynaklanmaktadır.

Seçim zamanının içsel bir değişken olduğu varsayımında, hükümetlerin olumlu ekonomik konjonktürde erken seçim kararı almaları, ekonomi üzerinde çok fazla dalgalanmaya yol açmayacaktır. Ancak seçim zamanı dışsal bir değişken olduğunda, siyasi iktidarlar yeniden seçilebilmek için seçim öncesi kamu harcamaları, vergiler ve para politikaları aracılığıyla ekonomiyi canlandırırken, seçim sonrasında ekonominin daralmasına yol açacaklardır. Ekonomideki bu politik kaynaklı dalgalanmalar kamu açıklarının ve seçmenler üzerindeki mali yükün artmasına yol açacaktır. Bununla birlikte politik konjonktürel dalgalanmaların geçerli olabilmesi, hükümetlerin makro-ekonomik değişkenleri kontrol edebilmesine ve seçmenlerin hükümetlerin ekonomi politikalarının uzun vadeli etkilerini analiz edememesi koşuluna bağlıdır.

3. Partizan Politik Konjonktürel Dalgalanmalar Teorisi

Çok partili siyasal sistemlerde her bir partinin diğer partilerden taban tabana zıt olmasa bile farklı ideolojiye sahip olması, siyasal yelpaze içerisinde sağ-sol skala içinde konumlanmış olması beklenir. Farklı ideolojik tercihler ve parti destekçilerinin farklılaşması, siyasal partilerin ekonomi politikalarına da yansiyacaktır. Bazı partiler kamu sektörünün kapsamının genişlemesinden yana iken bazıları özelleştirmeden ve minimum devletten yana olabilirler. İktisadi büyümeye öncelik veren partilerin aksine öncelikle gelir dağılımında eşitliği savunan partiler sistemde yer alabilir. Benzer amaçları olan partilerin kullanmayı arzuladıkları para ve maliye politikası araçları da farklılaşabilir. Dolayısıyla iktidara gelen parti ya da partilerin vergiler ve harcamalarını; düzeyleri ve bileşenleri konusundaki kararları başka olacaktır. Bunun yanı sıra kendilerini iktidara taşıyan seçmenlerin taleplerine yönelik politik çıktılar üretmek, kamu kaynaklarını diğer seçmenler aleyhine kullanabilmeleri de olasıdır.

PPKDT'ne göre, yönetimdeki partilerin ideolojik tercihleri, kamu harcama düzeyinin belirlenmesinde önemlidir. Burada politikacıların faydalarını maksimize etmesi ya da rant arayışı, merkezi kavramdır. Genel olarak düşük gelirli ve emekçiler devletin piyasayı regüle etmesini ve daha fazla kamu faaliyeti talep ederken, yüksek gelir grupları ve sermaye, piyasa faaliyetlerinde ve çıktı düzeyinde devletin rolünün minimum olmasını istemektedirler.¹³ Farklı gelir düzeyine sahip ve farklı ekonomik çıkarları olan seçmen gruplarını temsil eden siyasal partilerin temsil ettikleri gruplara yönelik partizan politikaları, sosyal kaynaklara girişi kolaylaştıracak şekilde kamu sektörünü büyütecektir. Başka bir deyişle kamu harcamaları, arza dayalı olarak artacaktır.¹⁴

Ekonomik amaçlarına göre siyasal partilerin tercih sıralaması aşağıdaki tabloda görülebilir.

Tablo 3.1: Sanayileşmiş Toplumlarda Amaçlarına Göre Siyasal Partilerin Makroekonomik Tercihleri

Önem Sıralaması	Sosyalist-İşçi	Merkez	Muhafazakâr
	Tam İstihdam	Fiyat İstikrarı	Fiyat İstikrarı
	Eşit Gelir Dağılımı	Ekonomik Genişleme	Ödemeler Bilançosu Dengesi
	Ekonomik Genişleme	Tam İstihdam	Ekonomik Genişleme
	Fiyat İstikrarı	Eşit Gelir Dağılımı	Tam İstihdam
	Ödemeler Bilançosu Dengesi	Ödemeler Bilançosu Dengesi	Eşit Gelir Dağılımı

Kaynak: Douglas A. Hibbs, Jr., "Political Parties and Macroeconomic Policy", *The American Political Science Review*, Vol. 71, No. 4, 1977, s.1467-1487.

Tabloya göre sosyalist ve işçi sınıfına dayalı partiler ekonomi politikalarında tam istihdama ağırlık verirken, merkez ve muhafazakâr partiler fiyat istikrarına önem vermektedir. Ancak sağ, sol ve merkez partilerin ideolojik kökenleri ile bağdaşmayacak politik açılımlarda bulunması söz konusu olabilecektir. Yurtiçi ve uluslararası siyasal ve ekonomik konjonktür, sosyo-ekonomik gruplar arasındaki alt çatışmalar, etnik, dini farklılıklar, toplumların modernleşme düzeyleri, partilerin ekonomik amaçlardan ziyade politik amaçlara öncelik vermesine yol açabilmektedir. Ekonomi politikalarında beklenilenin aksine sol partilerin fiyat istikrarına ve ödemeler dengesi bilançosuna önem vermesi, sağ partilerin tam istihdama öncelik vermesi söz konusu olabilecektir.

¹³ Thomas R. Cusack, "Partisan Politics and Public Finance: Changes in Public Spending in the Industrialized Democracies, 1955–1989", *Public Choice* Vol. 91, Issue 3-4, 1997, s. 375-395.

¹⁴ Cusack, *Partisan Politics*, a.g.m., s.375-395.

Bräuninger¹⁵ partizan politikaların sadece partilerin ideolojik yelpazede sağ ya da sol yelpaze içinde olması ile ilgili olmadığını, partilerin ideolojik pozisyonunun önemli olmadığını varsayımında bile partizan politikalarla ilgili düşünceleri reddetmek için bir sebep bulunmadığını iddia eder. Bräuninger'e göre partilerin ideolojik aidiyetlerindeki farklılıklardan ziyade, parti tercihlerindeki farklılıklar mali kararları etkilemektedir. Hükümetlerin partizan kimlikleri, onların makro ekonomi politikalarını etkileyebilmekle birlikte partilerin seçim bildirgelerinde beyan ettikleri harcama programı tercihleri ve kompozisyonu, onların partizan kimliği ile (sağ ya da sol ideoloji yelpazesi içinde nerede oldukları) ilgili olmayabilir. Bununla birlikte bu bildirgeler partilerin hükümet olduklarında yürütecekleri maliye politikalarının karakteristiğini gösterir.

Ancak partilerin bütün ve bağımsız aktörler olarak düşünülmesi ve kamu harcamalarını tek başına ideolojik eğilimlerine göre belirlemesi mümkün değildir. Ülkelere göre parti oluşumlarının tarihsel ve kültürel koşulları, sosyal sorunları ve çatışmaları, etnik ve dinsel yapısı, seçim kuralları, yasamaya ve yürütmeye ilişkin kurumlar vb. değişkenler parti davranışlarını etkileyebilecektir. Ayrıca kamu harcama kararlarında süreklilik söz konusudur. Rose ve Karran¹⁶ politikalarda değişmezliğin (inertia) hayati rolünü vurgulamakta ve hükümeti oluşturan parti kompozisyonunda bir değişiklik olduğunda, politik yönelimde de hemen bir değişiklik beklenmemesi gerektiğini ifade etmektedirler. Yeni hükümet önceki politikacılar tarafından düzenlenmiş çok sayıda vergi ve harcama kararlarını içeren bir mirası devralır. Yeni hükümetin vergi ve harcama kararları, önceki hükümetlerin kararlarına ancak yeni eklemeleri içermektedir. Dolayısıyla kısa vadede partilerin hükümet politikalarında sınırlı etkilerinin olduğunu, gerçek etkilerinin ise ancak uzun vadede ortaya çıkacağını beklemek gerekmektedir.

Ekonomik açıklığın artması ile birlikte partizan politikaların öneminin azaldığı sağ ve sol ideolojideki hükümetlerin mali tercihleri ile ideolojileri arasında bir tutarlılığın olmadığı, partilerin maliye politikalarının birbirine yakınsadığına ilişkin görüşler de mevcuttur. Buna göre dış kısıtların yokluğunda veya az olduğunda ulusal bir hükümet, istediği bir para ya da maliye politikasını uygulayabilir. Bu serbestliğin yokluğunda ise, partizan politikalar oluşturmak imkânı tamamen ortadan kalkmasa bile büyük oranda azalacaktır. Ekonomilerin birbirine entegre olması ile birlikte ulusal otonomluk azalmakta, bütçelerin oluşturulma sürecinde, siyasal parti ideolojilerinin rolü küçülmektedir. Ekonomik liberalizasyon dışında, özellikle finansal fon sağlayan uluslararası ekonomik kuruluşlarla olan ilişkiler, hükümetlerin ekonomi politikalarını bağlayıcı olabilecektir.

Siyasal partilerin politikaları kontrol edebilme düzeyi, ülke dışı faktörlerin yanı sıra demokratik sistemlerinin kurumsal yapısı tarafından da sınırlandırılabilir. Bağımsız bir merkez bankası, maliye politikalarını denetleyen bağımsız kurum-

¹⁵ Thomas Bräuninger, "A Partisan Model of Government Expenditure", **Public Choice**, Vol. 125, No. 3-4, 2005, s. 409-429.

¹⁶ Richard Rose, Terence Karran, **Taxation by Political Inertia**, London, Allen and Unwin, 1987, s. 9.

ların varlığı, mali kurallar, yargı kurumları, seçimsel kurallar, yasama ve yürütmeye ilişkin kurumlar, partizan politikaların uygulanma olasılığını minimize edebilecektir.

Hükümetlerin, toplumun çoğunluğu aleyhine kamu kaynaklarını rant aktarma mekanizması olarak kullanmasını engelleyecek denetim mekanizmalarının oluşturulması önemli olmakla birlikte siyasal partilerin ekonomi politikaları üzerindeki kontrol yetkisinin aşırı kısıtlanması, demokratik bir sistemin gereği olan toplumsal tercihlerin politik çıktılara dönüşmemesine yol açabilecektir. Seçmenlerin oy vererek kendilerini temsil etmesini beklediği siyasal partiler, yasal sınırlamalar nedeniyle ekonomi politikası üretmediği ve mali çıktılar üzerinde belirleyici olamadığı takdirde hangi siyasal partinin iktidara geldiği önemli olmayacaktır.

4. Ampirik Literatür Özeti

Fırsatçı ve Partizan Politik Konjonktürel Dalgalanmalar Teorisi'nin, GSYH, para arzı, enflasyon, işsizlik, kamu sektörünün boyutu, kamu borçlarının, bütçe açıklarının ve vergi gelirlerinin gelişimi gibi çok çeşitli değişkenler kullanılarak test edildiği geniş bir literatür bulunmakla birlikte bu çalışmada fırsatçı ve partizan motivasyonların kamu harcamalarına etkisine odaklanıldığı için literatür özeti mümkün olduğunca kamu harcamaları değişkeninin kullanıldığı modeller ile sınırlandırılmıştır.

Schuknecht¹⁷, 1973-1992 periyodunda 24 gelişmekte olan ülkede hükümetlerin maliye politikası araçları ile seçim sonuçlarını etkileyip etkilemediğini test etmiştir. Hükümetlerin genişletici maliye politikaları ile seçim sonuçlarını etkilemeye çalıştıklarını, düşük vergilerden ziyade kamu yatırımları hariç özellikle kamu harcamalarını arttırdıkları sonucuna ulaşmıştır.

Alesina ve Sachs¹⁸, 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde 1948-1984 yılları için ABD'de geleneksel (Nordhaus tipi) oportünist seçim çevrimlerinin geçerli olup olmadığını test etmişlerdir. Oportünist seçim çevrimlerine ilişkin kanıt bulunamazken, partizan teoriyi destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır.

Cargill ve Hutchison¹⁹ Japonya için 1946 ile 1986 yılları arasında seçimler ile reel GSMH arasındaki karşılıklı ilişkiyi incelemişlerdir. Seçim dönemlerinin büyüme üzerindeki etkisini en küçük kareler (OLS) yönetimi ile büyümenin seçim olasılığı üzerindeki etkisini ise probit modeline göre araştırmışlardır. Geleneksel manipülatif hipoteze ilişkin güçlü kanıtlar bulunurken, siyasi sörf ya da oportünistik kabine hipotezine ilişkin sınırlı kanıtlara ulaşılmıştır. Tek denklemlerli probit tahminlerinde reel GSMH artışı belirgin bir şekilde seçim periyodunu etkilemekle birlikte bu ilişki içsellik hesaba katıldığında zayıflamaktadır.

¹⁷ Ludger Schuknecht, "Fiscal Policy Cycles and Public Expenditure in Developing Countries", **Public Choice** 102, 2000, s.115-130.

¹⁸ Alberto Alesina, Jeffrey Sachs, "Political Parties and The Business Cycle in the United States, 1948-1984", **NBER Working Paper Series**, No. 1940.

¹⁹ Thomas F. Cargill and Michael M. Hutchinson, "Political Business Cycles with Endogenous Election Timing: Evidence from Japan", **The Review of Economics and Statistics**, Vol. 73, No. 4, 1991, s. 733-739.

Ito²⁰, oportünistik seçim çevrimleri teorisini Japonya’da 1955-1986 periyodunda manipülatif ve siyasi sörf hipotezine göre test etmiş ve Cargill ve Hutchinson’un aksine siyasi sörf hipotezine uyumlu sonuçlara ulaşmışlardır. Hükümetler oportünistik olarak ekonomiden ziyade seçim zamanlarını manipüle etmektedirler. Bunun için kısa vadeli (geçici) dalgalanmaları tercih etmektedirler. Ancak seçmenlerin rasyonel olduğu varsayımında bu sonuçlar geçersiz olabilir.

Khemani²¹, Hindistan’da EKK yöntemi ile oportünistik seçim çevrimlerinin varlığını incelemiştir. Hükümetlerin seçim dönemlerinden önce popülist harcamalar yerine seçim kampanyası desteklerini arttırabilmek için spesifik çıkar gruplarını hedefleyen harcamaları yaptıkları sonucuna ulaşmıştır.

Chowdury²², 1960-1991 döneminde Hindistan’da politik seçim çevrimleri teorisini seçim zamanının içsel olarak belirlenebildiği varsayımında test etmiştir. Siyasi sörf hipotezini destekleyen güçlü kanıtlara ulaşmıştır. Hükümetler doğal ekonomik dalgalanmaları takip etmekte ve ekonomik genişleme dönemlerinde seçimlere gitmektedir. Manipülatif hipotezi destekleyici bir kanıt ise ulaşılmamıştır.

Benito vd.²³ 1995-2008 dönemi için İspanya Murcia özerk bölgesinde seçimsel çevrimleri kültürel harcamalar için incelemiştir. Belediyelerin fırsatçı davranışlar sergileyerek, seçim öncesi dönemde kültürel harcamaları arttırdığını, seçimden sonraki yılda ise azalttığını tespit etmişlerdir. Buradaki fırsatçı davranış, belediye başkanının yeniden seçilme isteğinden ziyade başkanın politik ideolojisinin ve partisinin yeniden seçilmesi isteğinin daha etkili olduğu sonucuna varmışlardır.

Lewis-Beck ve Rice²⁴ 1932-1980 dönemi, ABD için yaptıkları ampirik analizde kamu harcamalarının büyüklüğü ve Senato ve Meclis’teki demokratların ağırlığı ile ilişki kurmuşlar, harcamalar ve demokratlar arasında pozitif yönlü ilişki bulmuşlardır. Demokratların Senato ve Meclis’teki ağırlığı %5 arttığında toplam harcamalar %1,5 artmaktadır.

Hicks ve Swank²⁵ politik yönelimlerine göre hükümetlerin, sınıf bağlantılı aktörlerin ve ekonomik faktörlerin transfer harcamalarına olan etkisini incelemiş ve

²⁰ Takatoshi Ito, Timings and Political Business Cycles in Japan, **NBER Working Paper Series**, No.3128,1989.

²¹ Stuti Khemani, “Political Cycles in a Developing Economy: Effect of Elections in the Indian States”, **Journal of Development Economics**, 73, 2004, s. 125-154.

²² Abdur R. Chowdhury, “Political Surfing over Economic Waves: Parliamentary Election Timing in India”, **American Journal of Political Science**, Vol. 37, No. 4, 1993, s.1100-1118.

²³ Bernardino Benito, Francisco Bastida, Cristina Vicente, “Municipal Elections and Cultural Expenditure”, **Journal of Cultural Economics**, Vol.37, 2013, s. 3-32.

²⁴ Michael S. Lewis-Beck ve Tom W. Rice, “Government Growth in the United States”, **Journal of Politics**, Vol. 47, Issue 1, 1985, s. 2-27.

²⁵ Alexander Hicks, Duane H. Swank, “On the Political Economy of Welfare Expansion: A Comparative Analysis of 18 Advanced Capitalist Democracies, 1960-1971”. **Comparative and Political Studies**. Vol.17, No.1, 1984, ss.81-119.

1960-1971 dönemi için politik yönelimin sosyal yardım harcamalarına pozitif etkileri olduğuna ilişkin bulgulara ulaşımlardır. Bulgulara göre hükümetlerin sağ parti kontrolü %1 arttığında sosyal transfer harcamaları %36 azalmaktadır. Sol olsun ya da olmasın sağ dışındaki hükümetler ise sosyal transfer harcamalarını arttırmaktadır.

Hicks vd.²⁶ tarafından yapılan çalışmada 17 ülkede 1957-1982 döneminde iktidarda sol parti olmasının önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sol hükümetlerin, makro ekonomik iklimin genişleme döneminde olduğunda ve örgütsel olarak güçlü birliklerin varlığında sosyal yardım harcamaları üzerindeki etkisinin güçlü olduğunu tespit etmişlerdir.

Hicks ve Swank²⁷ 18 ülkede 1960-1982 döneminde sosyal yardım harcamalarında demokratik politikaların ve politik kurumların rolü araştırılmıştır. Seçimsel katılım arttığında ve sol ve merkez hükümetler iktidarda olduğunda refah harcamaları artmaktadır. Hükümet şekli de sosyal yardım harcamalarını etkilemektedir. Gelenekselci, neokorporatist ya da merkezi hükümetler refah harcamalarını arttırmaktadır. Partizan olsun ya da olmasın demokratik politikalar ve politik kurumlar sosyal harcamaları etkilemektedir.

Berry ve Lowery²⁸ 1948-1984 yılları arasında ABD örneğinde federal hükümet toplam harcamaları (mal hizmet alımı ve transferler) ile diğer değişkenler arasındaki bağlantıyı ve harcamaların gelişimini incelemişlerdir. Bu diğer değişkenler, Senato, Meclis, Başkanın kontrolü, demokrasinin düzeyi gibi değişkenler aracılığıyla ölçülen parti kontrolüdür. Demokratlar güçlü olduğunda transfer harcamalarının daha yüksek olma eğiliminde olduğunu bulmuşlardır. Onların regresyon göstergelerine göre Demokratların kontrolü %10 civarında arttığında transferler %8 civarında artmaktadır. Berry ve Lowery, Demokratların daha az savunma harcaması yaptığını ve toplam harcamalar için bir korelasyon olmadığını ortaya koymuşlardır.

Dash ve Raja²⁹ ise yatırım ya da transfer harcamalarında sağ ve sol partiler arasında bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşımlardır. Dash ve Raja 14 Hindistan eyaletinde 1980-2007 dönemi için kamu harcamalarının boyutu ve kompozisyonunda politik belirleyicilerin etkisini araştırmıştır. Buna göre sol partiler sağ partilere göre daha fazla cari harcama yapmakta ama diğer harcama kategorileri için bir farklılık bulunmamaktadır.

²⁶ Alexander Hicks ve diğerleri, "Welfare Expansion Revisited: Policy Routines and Their Mediation by Party, Class and Crisis, 1957-1982", **European Journal of Political Research**, Vol. 17, Issue 4, 1989, s. 401-430.

²⁷ Alexander Hicks, Duane H. Swank, "Politics, Institutions, and Welfare Spending in Industrialized Democracies, 1960-82", **The American Political Science Review**, Vol. 86, No. 3, 1992, s. 658-674

²⁸ William D. Berry ve David Lowery, **Understanding United States Government Growth: An Empirical Analysis of the Postwar Era**, New York, Praeger, 1987.

²⁹ Bharatee B. Dash, Angara V. Raja, "Do Political Determinants Affect the Size and Composition of Public Expenditure? A study of the Indian States", **International Review of Economics**, Vol. 60, Issue 3, 2013, s. 293-317.

Blais vd.³⁰ sol partilerin sağ partilerden daha fazla kamu harcaması yapıp yapmadığını 1969-1987 döneminde 15 liberal demokrasi örneğinde araştırmışlardır. Sonuçları göstermektedir ki partiler her zaman önemli olmamaktadır. Azınlık hükümetlerinde partiler farklılık yaratmamakta, sadece çoğunluk hükümetlerinde parti kompozisyonu uzun yıllar değişmeden kaldığı durumda sol partiler sağ partilerden daha fazla harcama yapmaktadır.

Solano'nun³¹ çalışması da siyasal partilerin kamu harcamaları üzerinde etkisi olmadığına yönelik bulguları içermektedir. Solano, 16 ülkede merkezi hükümet düzeyinde, GSYH içindeki toplam kamu harcamaları ile ekonomik ve sosyal değişkenler ile parti değişkeni arasında ilişki kurmuş ve kamu harcama düzeyine sol partilerin etkisi olmadığı sonucuna varmıştır.

Partizan faktörlerin kamu harcamaları üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşan çalışmalar ekonomik ve demografik değişkenlerin daha önemli olduğunu belirtmektedirler.

Swank³² gelişmiş 18 liberal demokrasideki kamu sektörü büyüklüğünü iki dönem boyunca (1960-1973, 1973-1980) karşılaştırmaktadır. Kamu harcamalarının GSYH'ya oranındaki değişiklik ile sağ, sol ve merkez partilere ait meclisteki koltuk sayısı, sosyal politik ve ekonomik faktörler arasında bağ kurmaktadır. Bulgularına göre politik faktörlerin iki dönemdeki etkileri ekonomik ve sosyal faktörlerdeki değişiklikler nedeniyle farklıdır. İlk dönemde sağ parti kontrolündeki hükümetler daha az harcama yaparken, muhafazakar olmayan bütün diğer partiler (sosyal demokrat, sol, merkez) harcamaları arttırmaktadır. İkinci dönemde ise merkez partilerin hem sağ hem de sol hükümetlerden daha fazla harcama yaptığı tespit edilmiş, sol partilerin ise refah harcamalarını arttırıcı, kamu sektörünü büyütücü bir davranış sergilediği görülmüştür.

Rice³³ 1950-1980 dönemi için 12 Avrupa ülkesinde kamu sektörü boyutunun niçin genişlediğini araştırmıştır. Norveç, İsveç, Finlandiya, Danimarka, İrlanda, Birleşik Krallık ve İtalya'da Wagner Kanunu'nun geçerli olduğu sonucuna varmıştır. Başka bir deyişle sanayileşme ile birlikte ülkelerin gelirleri artmakta ve hükümetlerin sosyal programlara yaptığı harcamalar ve kamu sektörünün boyutu da büyümektedir. Avusturya'da hükümetler risklerden kaçınmak için sosyal güvenlik programlarını harekete geçirmekte ve muhtemelen sol hükümetler bu programların kapsamını genişletmektedir. Danimarka, İrlanda, İtalya, Norveç, İngiltere ve Avusturya'da kabi-

³⁰ Andre Blais ve diğerleri "Do Parties Make a Difference? Parties and the Size of Government in Liberal Democracies". **American Journal of Political Science**. Vol. 37, No. 1, 1993, ss.40-62.

³¹ Paul L. Solano, "Institutional Explanations of Public Expenditure among High Income Democracies", **Public Finance**, Vol. 38, Issue 3, 1983, s. 440-458.

³² Duane H. Swank, "The Political Economy of Government Domestic Expenditure in the Affluent Democracies, 1960-1980", **American Journal of Political Science**, Vol. 32, No. 4, 1988, s. 1120-1150.

³³ Tom W. Rice, "The Determinants of Western European Government Growth: 1950-1980", **Comparative Political Studies**, Vol. 19, No. 2, 1986, s. 233-257.

nedeki koltuk yüzdesi, siyasal rejim, seçimler gibi politik değişkenler kamu sektörü boyutunu etkilemektedir. Ancak yazar parti kompozisyonunun önemi olup olmadığı konusunda ülkeler karşılaştırdığında sistematik bir model bulamamıştır. 12 ülkenin tamamında ise (Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, İrlanda, İtalya, Hollanda, Norveç, İsveç, İngiltere, Almanya) yaş, işsizlik, OPEC petrol krizi, ticari açıklıktaki artış ve askeri teşkilat değişkenleri kamu sektörü boyutunun artmasına sebep olmaktadır.

Bräuninger³⁴ sağ ve sol partilerin harcama programlarının birbirine benzeyebileceğini, konjonktürel faktörlerin etkili olabileceğini belirtmektedir. 19 OECD ülkesinde partilerin harcama tercihlerinin kamu harcamalarının kompozisyonuna etkisinin incelendiği çalışma iki doğrultuda geliştirilmiştir. İlki, partilerin ideolojik kimlikleri yerine partilerin program tercihlerini analizine dahil etmiştir. Çalışmada, sol partilerin harcama tercihlerinin sağ partilerin harcama tercihlerinden farklı olduğuna dair hiçbir bulgu elde edilmemiştir. Partilerin program tercihleri, ideolojik kimliklerinden bağımsız olmamakla birlikte, partizan politikalar ile mali politikalar arasında bir ilişki kurulamasa bile, parti programları ve mali politikalar arasında tutarlı bir ilişki ortaya çıkmaktadır.

Cusack³⁵ 16 OECD ülkesinde finansal bütünleşmenin artması ile birlikte partizan politikaların etkisinin azalıp azalmadığını araştırmıştır. Çalışmada sadece iktidar partisinin ideolojik yönelimi değil, seçmenlerin ideolojik yönelimleri de analize dahil edilmiştir. Hükümet politikalarının şekillenmesinde politikacıların ideolojik tercihlerinin değil, seçmenlerin ideolojik tercihlerinin önem taşıdığı iddia edilmektedir. Bu kabul, partizan politikaların etkisinin yadsınmasını gerektirmemekte sadece yönünü değiştirmektedir. Sonuçlar finansal bütünleşmenin artması ile birlikte partizan politikaların etkisinin azalmadığını göstermiştir. Sol parti hükümetleri kamu sektörünün boyutunu büyütürken, sağ küçültmektedir.

Cusack³⁶ 1961-1994 yılları arasında 14 OECD ülkesinde yaptığı ampirik analiz de para ve maliye politikalarının oluşturulmasında partizan politikaların etkili olduğu sonucuna varmıştır. Cusack'ın sonuçlarına göre sol parti hükümetleri, sağ parti hükümetlerinden farklı mali politikalar uygulamaktadır. Sol parti hükümetleri tam istihdam ya da tam istihdama yakın koşullarda, sağ parti hükümetlerine kıyasla daha muhafazakar davranmakta ve bütçe açıklarını kapatmaya çalışmaktadır. Ekonomik durgunluk dönemlerinde ise sol parti hükümetleri ters çevrimsel politikalar uygularken, sağ parti hükümetleri doğrusal çevrimsel politikaları tercih etmektedir. Ancak 1980'den sonra mali politikalarındaki farklılığın boyutunun giderek azaldığı, sol parti hükümetlerinin durgunluk dönemlerinde daha az ters çevrimsel politikaları uyguladığı tespit edilmiştir. Para politikalarında ise merkez bankasının bağımsızlığının partizan etkileri ortadan kaldıracağına yönelik geleneksel görüş incelenmiştir. Elde edilen

³⁴ Thomas Bräuninger, 2005, Thomas Bräuninger, "Do Preferences Make a Difference? Parties and the Composition of Budgets in Nineteen OECD Countries", **99th Annual Meeting of the American Political Science Association**, 2003 August 28-31, Philadelphia.

³⁵ Cusack, **Partisan Politics**, a.g.m., s.375-395.

³⁶ Thomas R. Cusack, "Partisanship in the Setting and Coordination of Fiscal and Monetary Policies". **European Journal of Political Science**. Vol.40, Issue 1, 2001, s.93-115.

bulgular, merkez bankasının politik olarak bağımsız olmadığını, sağ partilerle daha fazla uzlaştığını ve sağ parti hükümetleri döneminde para ve maliye politikalarının daha uyumlu olduğunu, sol parti hükümetleri döneminde ise, koordinasyonun daha az olduğunu göstermektedir.

Politik aktör ve kurumların maliye politikalarına etkileri genel olarak merkezi hükümet düzeyi örnekleminde incelenmekle birlikte yerel yönetimlerin güçlü olduğu bölgelerde politik yapı ile maliye politikaları arasında yerel düzeyde karşılaştırmalar yapan çalışmalar da mevcuttur.

Garand³⁷ yerel yönetim düzeyinde partizan politikaların kamu sektörü büyüklüğüne etkisini 1945-1984 dönemi 50 ABD eyaleti için ampirik olarak test etmiştir. Demokrat parti hükümetlerinin kamu sektörü büyüklüğüne pozitif bir etkisi olduğunu, ancak bu etkinin oldukça kısıtlı düzeye sahip olduğunu saptamıştır.

Türkiye örneğinde ampirik çalışmalar genel olarak seçimsel iş çevrimleri teorisinden hareketle seçimlerin parasal ve mali değişkenler üzerindeki etkilerine odaklanmışlardır. Ampirik bulgular kullanılan bağımlı değişkene göre değişmiştir. Bunun yanı sıra aynı bağımlı değişkene ve aynı zaman aralığına göre yapılan çalışmalarda seçimsel iş çevrimlerinin varlığını destekleyen ve reddeden çalışmalar da mevcuttur. Partizan modellerin kullanıldığı çalışmalar ise oldukça kısıtlıdır.

Akalın ve Erkişi³⁸, geleneksel seçim çevrimlerinin varlığını Türkiye’de 1950-2006 dönemi içerisinde yapılan genel seçimleri dikkate alarak incelemişlerdir.³⁹ Elde edilen bulgular incelenen dönem içerisinde seçim çevrimlerinin varlığını kesin olarak destekler nitelikte değildir. 1950-2006 yılları arası yapılan genel seçimlerde kamu harcamaları, para arzı, enflasyon, işsizlik ve büyüme oranı parametrelerinin seçim çevrimlerinin varlığını destekler nitelikte hareket etmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Bakırtaş ve Koyuncu⁴⁰, en küçük kareler yöntemi ile Türkiye’de seçimsel politik dalgalanmaların geçerliliğini 1987-2003 dönemi için test etmişlerdir. Çalışmada beş makroekonomik değişken: enflasyon, GSYH, parasal büyüklük (M1), bankalararası faiz oranı ve kamu kesimi nihai tüketim harcamaları kullanılmıştır. GSYH ve kamu kesimi nihai tüketim harcamaları için seçimsel politik dalgalanmaların geçerli

³⁷ James C. Garand, “Explaining Government Growth in the U.S. States”, **The American Political Science Review**, Vol. 82, No. 3, 1988, s.837-849.

³⁸ Gülsüm Akalın, Kemal Erkişi, “Türkiye’de Seçim Ekonomisi Uygulamalarının Geleneksel Oportünist Seçim Çevrimleri Açısından Değerlendirilmesi”, **ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 3, Sayı 5, 2007, s. 89-116.

³⁹ Analizlerinde iki hesaplama yöntemi kullanılmıştır. Birinci yöntemde seçilmiş makroekonomik değişkenlerin yüzde değişimleri, seçim yılı, seçim öncesi ve sonrası yılları için hesaplanarak, bu değişkenlerdeki değişimler, Nordhaus’un öngörülleri temel alınarak değerlendirilmiştir. İkinci yöntem, seçimin yılına ait verilerin, iki seçim arasında kalan ve seçimlerin yapılmadığı yıllara ait verilerin ortalamasına oranlanmasıyla elde edilen rasyolara ait değerlendirmelerdir.

⁴⁰ İbrahim Bakırtaş, Cüneyt Koyuncu, “Politik Dalgalanmalar Yaklaşımı Çerçevesinde Türkiye’deki Seçimlerin Ekonometrik Analizi”, **Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt:19, Sayı:1, 2005, s. 55-66.

olduğu, parasal büyüklük, bankalararası faiz oranları ve enflasyon için ise seçimsel politik dalgalanmaların varolmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Sezgin'in⁴¹ 1950-2003 dönemini kapsayan çalışmasından elde ettiği bulgulara göre seçimlerin ekonomik büyüme üzerinde negatif ve güçlü bir etkisi vardır. Teorinin aksine seçimlerin olduğu yıl ekonomik büyüme negatif yönde etkilenmektedir. Hükümetlerin seçim öncesi dönemde genişletici politikalar uygulamalarına rağmen ekonomik büyümenin negatif çıkması, seçim yıllarında özel sektörün bekleyiş içine girip yatırım yapmamasından kaynaklanabileceği ifade edilmiştir. Teoriye göre seçim öncesi genişletici politikalar uygulayan hükümetlerin daraltıcı politikalar ile enflasyonu düşürmesi beklenir. Ancak Türkiye için böyle bir sonuç elde edilememiştir. Anlamlı bir ilişkinin çıkmaması Türkiye'de yaşanan kronik enflasyon problemine, hükümetlerin ekonomiyi tam olarak kontrol edememelerine bağlanmıştır. Kamu harcamaları ile seçimler arasında güçlü pozitif ilişki söz konusudur. Hükümetlerin seçim dönemlerinde kamu harcamalarını hızla artırıp, iktidar güçlerini oylarını maksimize etme yönünde kullandıklarını gösteren bir sonuç ortaya çıkmaktadır. İktidardaki hükümetlerin kamu harcamalarını artırırken en kolay finansman aracı olarak para arzını kullanmaları beklenir. Ancak çalışmada böyle bir regresyon sonucu elde edilememiştir. Vergiler ile seçimler arasında beklenen negatif ilişkinin varlığını destekleyen sonuçlar da görülmemiştir. Vergiler seçimlerden bağımsız bir değişken olarak ortaya çıkmıştır.

Kanca⁴², 1987-2007 yılları arasında 6 seçim dönemi için transfer harcamalarını geleneksel oportünist seçim çevrimleri teorisine göre tablo oran analizi yardımıyla incelemiştir. Analiz sonuçları Türkiye'de oportünist seçim çevrimlerinin varlığını desteklemiştir. Transfer harcamalarının siyasetçiler tarafından oy maksimizasyonu amacıyla manipüle edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak çalışmada tablo oran analizi yapılması nedeniyle ve transfer harcamalarını etkileyen diğer faktörler modele dahil edilmediği için bulunan ilişkinin sistematik bir ilişki olup olmadığı tartışmalıdır.

Onur⁴³, 1977-1999 dönemi 6 milletvekili genel seçimini kapsayan araştırmasında fırsatçı politik konjonktürel dalgalanmaları uyarlanmış beklentilere göre panel regresyon yöntemi ile tahmin etmiştir. Kamu giderleri, kamu açıkları, konsolide bütçe giderleri, iç borçlanma, dış borçlanma ve GSMH'dan oluşan makroekonomik değişkenleri kullandığı analizinde teorik beklentiyle uyumlu sonuçlar elde etmiştir. Buna göre milletvekili genel seçimleri, toplam kamusal açıkları %68 gibi oldukça büyük bir oranda arttırmaktadır. Ayrıca, milletvekili genel seçimleri sayesinde toplam kamusal açıklar, iç borçlanma oranını %210 gibi radikal bir oranda, dış borçlanma oranını %87 gibi yine büyük oranda arttırmaktadır.

⁴¹ Şennur Sezgin, "Türkiye'de Politik Konjonktürel Dalgalanmalar: 1950-2003", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi** Cilt. 62, 2007, s. 135-154.

⁴² Osman C. Kanca, "Türkiye'de Transfer Harcamalarının Salınımı ve Politik Gelişmeler", **İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, No.46, 2012, s. 25-29.

⁴³ Sara Onur, "Politik Bütçe Döngüleri ve Türkiye Ekonomisi (1975-2000)" **Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt XXI, Sayı 2, 2002, s. 85-126,

Telatar⁴⁴, 1986-1997 döneminde Türkiye’de görev yapmış hükümetlerin politik iş çevrimlerine neden olup olmadığını test etmiştir. Enflasyon oranı, hükümetin seçim kazanma amaçları doğrultusunda kullanabileceği veya seçim için doğru anı yakalamada gösterge olarak kullandığı değişken olarak kabul edilmiştir. Enflasyon ile seçim zamanlaması arasında manipülatif ve siyasi sörf hipotezlerini destekleyen sonuçlara ulaşamamıştır.

Özkan ve Tarı⁴⁵ 1985-2007 döneminde GSYH, para arzı ve kamu harcamaları değişkenlerinin seyrinde politik amaçlı bir sapmanın olup olmadığını otoregresif hareketli ortalamalar modeline göre incelemişler ve seçimsel iş çevrimlerinin varlığını destekleyen sonuçlara ulaşmışlardır. 1987 seçimlerinde seçimsel iş çevrimlerinin etkisi belirgin iken 2002 ve 2007 seçimlerinde ise bu etki diğer dönemlere göre zayıflamıştır.

Savaşan ve Dursun⁴⁶, Türkiye’de yerel düzeyde politik iş çevrimlerinin varlığını 67 ilde üç yerel seçim dönemini kapsayan 1983-1998 yılları için panel regresyon yöntemini kullanarak test etmişlerdir. Sonuçlara göre yerel yönetimler seçim dönemlerinde harcama kalemlerinde değişiklik yaparak seçilme şanslarını arttırmaya çalışmaktadır. Ayrıca sağ partilerin seçim dönemlerinde büyük yapı-tesis ve transfer harcamalarını kullanarak daha yoğun popülist politikalar güttüğüne yönelik bulgular da elde edilmiştir.

Aytun⁴⁷, 2004-2011 döneminde logit probit yöntemini kullanarak yaptığı çalışmada Nordhaus’un manipülatif hipotezini ve fırsatçı hipotezi Türkiye için test etmiştir. Buna göre 2004-2011 yılları arasında hükümetler yeniden seçilmek amacıyla erken seçime gitmek için kendisine en yüksek oy potansiyeli sağlayacak doğru zamanı beklemek yerine, seçim dönemini veri kabul ederek ve elindeki maliye politikası araçlarından yararlanarak konjonktür dalgalanmalarına neden olabilmektedir. Ancak bu sonuçlar, istatistiksel olarak kuvvetli bir anlamlılığa sahip değildir. Hükümetlerin seçim dönemlerinde çok iddialı seçim yatırımlarına giriştiğini, kamu harcamalarını çok yüksek düzeyde arttırdığını söylemek mümkün değildir.

Literatür özetinden de anlaşılacağı üzere Türkiye örneklemindeki ampirik çalışmalardan birçoğunun bulgusu, seçimsel iş çevrimlerinin varlığını desteklemektedir. Bununla birlikte gösterge değişkenlere göre sonuçlar değişebilmektedir. Bu çeşitlilik, seçilen değişkenlerden, zaman aralığından ve yöntemdeki farklılıktan kaynaklanabi-

⁴⁴ Funda Telatar, “Parlamentar sistemlerde Politik Devresel Dalgalanmalar: Teori ve Türkiye için Bir Uygulama”, **G.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt. 4 2000, s. 133-154.

⁴⁵ Filiz Özkan, Recep Tarı, “Türkiye’de 1980 Sonrası Seçim Dönemlerinin Politik Konjonktürel Dalgalanmaları Teorisi Çerçevesinde Analizi”, **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı: 36, 2010, s. 223-238.

⁴⁶ Fatih Savaşan, İbrahim Dursun, “Türkiye’de Yerel Düzeyde Politik Konjonktürel Devreler”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi**, Cilt..VIII, Sayı 2, 2006, s. 191-208.

⁴⁷ Uğur Aytun, “Politik Konjonktürel Dalgalanmalar Teorisi Çerçevesinde Türkiye’de Fırsatçı ve Manipülatif Kabine Hipotezlerinin Test Edilmesi”, **Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi-II**, Malatya, 19 Nisan 2012.

leceği gibi Sezgin'in⁴⁸ belirttiği üzere hükümetlerin ekonomiyi tam olarak kontrol edememelerinden de kaynaklanabilmektedir.

5. Yöntem ve Bulgular

Otoregresif hareketli ortalamalar (ARMA) modeline göre kamu harcamaları ile sol partilerin koalisyon ortağı olduğu hükümetler ve seçimler arasındaki ilişkiler; Nordhaus tipi fırsatçı ve partizan teorilere göre değerlendirilmiştir. Türkiye'de 1950-2010 dönemi merkezi yönetim bütçe harcamaları bağımlı değişken olarak tanımlanmıştır. Bağımsız değişkenler olarak seçim kukla değişkeni milletvekili genel seçimlerinin olduğu yıllara göre, sol kukla değişkeni, ilgili dönemde sol partiler hiç tek başına iktidar olmadığı için, sol partilerin koalisyon ortağı olduğu yıllara göre oluşturulmuştur.

Zaman serilerinin özelliklerini ortaya koymak ve aynı zamanda ileriye öngörmek amacıyla taşıyan ARIMA (p,d,q) modellerinde temel yaklaşım, incelenen değişkenlerin bugünkü değerinin, geçmiş değerlerinin ağırlıklı toplamı ve rassal şokların bileşimine dayandığı şeklinde ifade edilmektedir. Süreçlerin ortalamasının, varyansının ve kovaryansının zamana bağlı olarak değişmemesi durumunda, başka bir deyişle seriler durağan olduklarında AR(p), MA(q), ARMA(p,q) modellerinden biri uygundur. AR(p), zaman serisi değişkeninin cari değeri, serinin p-dönem geçmiş değerlerinin ağırlıklı toplamına artı rassal hata terimine bağlı olarak açıklanmaktadır. MA (q) modelleri, incelenen zaman serisi değişkeninin bugünkü değerlerini, saf hata terimi (SHT) sürecinin bugünkü ve q-dönem geriye giderek geçmiş değerlerinin ağırlıklı toplamı ile açıklayan modellerdir. Durağan süreçlerin sadece AR veya MA süreçlerinin değil de, her iki sürecin özelliklerine sahip oldukları durumda, başka bir deyişle bağımlı değişkenin geçmiş durağan gözlemleri ile cari ve geçmiş rassal hata terimlerinin bir bileşimi olarak doğrusal bir fonksiyonu ile tanımlanmaları durumunda ARMA modeli söz konusu olmaktadır. Serilerin sabit ortalama etrafında dalgınlaması veya stokastik sürecin karakteristiklerinin zamana bağlı olarak değişmesi nedeni ile durağan olmayan seriler ortaya çıkmaktadır. Bu serilerin durağan olana kadar farkı alınmaktadır. Durağan olmayan seriler için uygun modeller sağlayan "bü-tünlenen otoregresif-hareketli ortalama" ARIMA modelleri d kere farkı alındığında durağanlığı sağlanan seriye uygulandığında durağan ARMA modeli olarak ifade edilmektedir.⁴⁹

Çalışmada kullanılan otoregresif modelin genel gösterimi aşağıdaki gibidir:

$$Y_t = \alpha_1 Y_{t-1} + \alpha_2 Y_{t-2} + \dots + \alpha_n Y_{t-n} + \text{PoIDUMMY} + \epsilon_t \quad (1)$$

Y_t kamu harcamalarını, PoIDUMMY politik değişkenleri gösteren kukla değişkeni, ϵ_t ise hata terimlerini ifade etmektedir.

Değişkenler arası ilişkilerin ekonometrik açıdan analiz edilebilmesi ve zaman serisi özelliklerinin incelenebilmesi için varyansta durağanlığı sağlamak amacıyla se-

⁴⁸ Sezgin, a.g.m., s.135-154

⁴⁹ Işıl Akgül, **Zaman Serilerinin Analizi ve Arıma Modelleri**, Der Yayınları, İstanbul, 2003, s. 3, 67, 87, 106.

rinin doğal logaritması alınmıştır. Serinin tanımlayıcı istatistik sonuçları Tablo 5.1’de gösterilmektedir.

Tablo 5.1: Tanımlayıcı İstatistik Sonuçları

Ortalama	Medyan	Maksimum	Minimum	Std. Hata	Eğiklik
-1.923.796	-1.942.529	-1.092.333	-2.578.523	0.401412	0.306573
Basıklık	Jarque-Bera	Olasılık	Toplam	Top.Kare Sap.	Gözlem Sayısı
2.199764	2.583158	0.274836	-1.173.515	9.667914	61

Otoregresif modelin gecikme sayıları “genelden özele yöntemi” ile belirlenmiştir. Serilerin durağanlıkları Genişletilmiş Dickey Fuller (ADF), Phillips Perron (PP) birim kök testi ile incelenmiştir. Otoregresyon analizinin yapılabilmesi için gerekli varsayımlardan normallik varsayımının sağlanıp sağlanmadığının sınanmasında Jarque- Bera(JB) testi kullanılmıştır. Belirlenen modeller test edildikten sonra hata terimleri arasında otokorelasyon olup olmadığı ise Breusch Godfrey (LM) test ile kontrol edilmiştir. Hata terimlerinin sabit varyanslı olup olmadığının belirlenmesinde ise ARCH ve White testleri kullanılmıştır. JB, LM ve ARCH testi sonuçlarına göre regresyonlarda normallik varsayımının sağlandığı, otokorelasyon ve değişen varyans probleminin olmadığı modeller aşağıdaki tablolar aracılığıyla gösterilmektedir.

Tablo 5.2: Birim Kök Test Sonuçları

Düzye	ADF	DF/GLS	PP
Sabit			
LMH	-0.919533(0)	-0.570394(0)	-0.664379
Sabit ve Trend			
LMH	-3.918012(0)	-3.262912(0)	-3.973941
Birinci Fark			
Sabit			
LMH	-10.21928(0)***	-2.277345(2)***	-10.21928***
Sabit ve Trend			
LMH	-10.14169(0)***	-9.345091(0)***	-10.14169***

- ADF testinde uygun gecikme uzunluğu Schwarz bilgi kriterine göre belirlenmiştir. Maksimum gecikme uzunluğu PP testinde “Barlett kernel” yöntemi ve bant genişliği (bandwith) “Newey West bandwith” yöntemi kullanılmıştır.
- Parantez içerisindeki değerler, optimum gecikme uzunluğunu göstermektedir.
- *.*.*.*** sırasıyla yüzde 10, yüzde 5 ve yüzde 1 anlam düzeyini göstermektedir.

Sol partilerin hükümette olduğu dönemleri gösteren kukla değişken ile oluşturulan kamu harcamalarına ilişkin ARIMA (1,1,1) modelinin sonuçları Tablo 5.3'te gösterilmektedir.

Tablo 5.3: ARIMA Tahmin Sonuçları (1)

Bağımlı Değişken: DLMH				
Örneklem: 1951-2010				
Değişken	Katsayı	Std. Hata	t-İstatistiği	Olasılık
SOL	0.057942	0.004784	12.11203	0.0000
AR(1)	0.448781	0.122558	3.661794	0.0006
MA(1)	-0.979634	0.030898	-31.70503	0.0000
R Kare		0.214056	Ortalama Bağımlı Değişken	0.018462
Ayarlanmış R Kare		0.185987	Bağımlı Değişken Std. Hatası	0.127668
Regr.Std. Hatası		0.115185	Akaiki Bilgi Kriteri	-1.435037
Hata Kareleri Toplamı		0.742991	Schwarz kriteri	-1.329400
Log Olabilirlik		45.33360		
Durbin Watson İstatistiği		1.998877		
LM(4)		ARCH(4)	WHITE	J-B
5.211299 (0.2516)	4.562024 (0.3528)	2.004777 (0.9316)	0.927703 (0,628857)	

- LM, ARCH, White testlerine ilişkin sütunlarda Obs R2 değerleri, parantez içinde F olasılık değerleri gösterilmektedir.

Sonuçlara göre SOL değişkeni, AR(1) ve MA(1) katsayıları %1 hata payı ile istatistiki olarak anlamlı ve partizan teoriye göre beklenildiği üzere pozitiftir.

Seçim kukla değişkeni ile kurulan kamu harcamalarına ilişkin ARIMA (1,1,1) modelinin sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 5.4: ARIMA Tahmin Sonuçları (2)

Bağımlı Değişken: DLMH				
Örneklem: 1951-2010				
Değişken	Katsayı	Std. Hata	t-İstatistiği	Olasılık
SECİM	0.089154	0.008607	10.35853	0.0000
AR(1)	0.593439	0.104866	5.658995	0.0000
MA(1)	-0.985771	0.023852	-41.32814	0.0000
R Kare		0.216075	Ortalama Bağımlı Değişken	0.018462
Ayarlanmış R Kare		0.188078	Bağımlı Değişken Std. Hatası	0.127668
Regr.Std. Hatası		0.115037	Akaiki Bilgi Kriteri	-1.437610
Hata Kareleri Toplamı		0.741082	Schwarz kriteri	-1.331972
Log Olabilirlik		45.40948		
Durbin Watson İstatistiği		2.014633		
LM(4)	ARCH(4)	WHITE	J-B	
2.750011 (0.5733)	3.173624 (0.5528)	6.728605 (0.3662)	0,852456 (0,652968)	

- LM, ARCH, White testlerine ilişkin sütunlarda Obs R2 değerleri, parantez içinde F olasılık değerleri gösterilmektedir.

Elde edilen sonuçlara göre SECİM, AR(1) ve MA(1) katsayıları %1 hata payı ile istatistiki olarak anlamlı ve seçimsel iş çevrimleri teorisine göre beklenildiği üzere pozitifdir.

Otoregresif hareketli ortalamalar yöntemine göre elde edilen bulgulara göre kamu harcamaları katsayıları seçimsel iş çevrimleri ve partizan teoriye uygun olarak pozitif ve istatistiki olarak anlamlıdır. Seçimsel iş çevrimleri teorisi kapsamındaki sonuçlar Türkiye örneğinde Sezgin⁵⁰, Özkan ve Tarı⁵¹, Bakırtaş ve Koyuncu⁵² ve Aytun'un⁵³ çalışmalarında elde ettikleri bulgular ile benzerlik arz etmektedir. Kamu harcamaları örnekleminde partizan teorisinin geçerliliğini test eden ampirik bir çalışma bulunmadığı için kıyaslama yapılamamaktadır.

⁵⁰ Sezgin, a.g.m., 135-154.

⁵¹ Tarı, Özkan, a.g.m., s.223-238.

⁵² Bakırtaş, Koyuncu, a.g.m., s.55-66.

⁵³ Aytun, a.g.m.

6. Sonuç

Otoregresif hareketli ortalamalar tahmin yöntemine göre elde edilen ekonometrik bulgular Türkiye’de seçimsel iş çevrimleri ve partizan teoriyi destekler niteliktedir. Bu modellerden elde edilen sonuçlara göre Türkiye’de 1950-2010 döneminde seçim dönemlerinden önce kamu harcamaları artma eğilimindedir. Hükümetler yeniden seçilebilme kaygısı ile seçimlerden önce kamu harcamalarını arttırmakta ve fırsatçı politik konjonktürel dalgalanmalara yol açmaktadır. Ayrıca sol partilerin kabinede olduğu dönemlerde kamu harcamalarının artma eğiliminde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak Türkiye’de ilgili dönemde sol partiler hiçbir zaman tek başına iktidar olmadığı, koalisyon ortağı olduğu için, kamu harcamalarındaki artışın sadece sol partilerden kaynaklandığı söylenememektedir. Türkiye’de güçlü bir burjuvazi ve işçi sınıfı bulunmadığı için siyasal parti oluşumlarının Batı tipi sağ-sol yelpaze içinde konumlanmamış olmaları ve sol partilerin ideolojik tutumlarında zamanla değişiklikler olması da partizan bulguların güvenilirliğini azaltmaktadır.

Kaynakça

- Chowdhury A. R., "Political Surfing over Economic Waves: Parliamentary Election Timing in India", **American Journal of Political Science**, Vol. 37, No. 4, 1993, s.1100-1118.
- Alesina Alberto, Roubini Nouriel, Cohen, Gerald D.: **Political Cycles and the Macroeconomy**, Cambridge, The MIT Press, 1997.
- Alesina, A. Jeffrey Sachs: "Political Parties and The Business Cycle in the United States, 1948-1984", **NBER Working Paper Series**, No. 1940.
- Hicks, A., Swank, Duane: "On the Political Economy of Welfare Expansion: A Comparative Analysis of 18 Advanced Capitalist Democracies, 1960-1971". **Comparative Political Studies**. Vol.17, No.1, 1984, ss.81-119.
- Hicks, A., Swank, Duane: "Politics, Institutions, and Welfare Spending in Industrialized Democracies, 1960-82", **The American Political Science Review**, Vol. 86, No. 3, 1992, s. 658-674
- Hicks, A., Swank, Duane, Ambuhl, Martin: "Welfare Expansion Revisited: Policy Routines and Their Mediation by Party, Class and Crisis, 1957-1982", **European Journal of Political Research**, Vol. 17, Issue 4, 1989, s. 401-430.
- Blais, A., Blake, Donald, Dion, Stephane: "Do Parties Make a Difference? Parties and the Size of Government in Liberal Democracies". **American Journal of Political Science**. Vol. 37, No. 1, 1993, ss.40-62.
- Lindbeck, A., "Stabilization Policy in Open Economies with Endogenous Politicians", **The American Economic Review**, Vol.66, No.2, 1976, s. 1- 19.
- Benito, B., Bastida, Francisco, Vicente, Cristina: "Municipal Elections and Cultural Expenditure", **Journal of Cultural Economics**, Vol.37, 2013, s. 3-32.
- Dash, B. B., Raja, Angara V.: "Do Political Determinants Affect the Size and Composition of Public Expenditure? A study of the Indian States", **International Review of Economics**, Vol. 60, Issue 3, 2013, s. 293-317.
- Cameron, D. R., "The Expansion of the Public Economy: A Comparative Analysis", **The American Political Science Review**, Vol. 72, No. 4, 1978, s. 1243-1261.
- Swank, D., "The Political Economy of Government Domestic Expenditure in the Affluent Democracies, 1960-1980", **American Journal of Political Science**, Vol. 32, No. 4, 1988, s. 1120-1150.
- Savaşan, F., Dursun, İbrahim, "Türkiye'de Yerel Düzeyde Politik Konjonktürel Devreler", **Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi**, Cilt..VIII, Sayı 2, 2006, s. 191-208.
- Özkan, F, Tarı, Recep, "Türkiye'de 1980 Sonrası Seçim Dönemlerinin Politik Konjonktürel Dalgalanmaları Teorisi Çerçevesinde Analizi", **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı: 36, 2010, s. 223-238.
- Telatar, F., "Parlamente Sistemlerde Politik Devresel Dalgalanmalar: Teori ve Türkiye İçin Bir Uygulama", **G.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt. 2, Sayı. 1, 2000, s. 133-154.

- Kramer, G. H., "Short-Term Fluctuations in U.S. Voting Behavior, 1896-1964", **American Political Science Review**, Vol. 65, No.1, 1971, s.131-143.
- Akalın, G., Erkişi, Kemal, "Türkiye'de Seçim Ekonomisi Uygulamalarının Geleneksel Oportünist Seçim Çevrimleri Açısından Değerlendirilmesi", **ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 3, Sayı 5, 2007, s. 89–116.
- Akgül, I., **Zaman Serilerinin Analizi ve Arıma Modelleri**, Der Yayınları, İstanbul, 2003, s. 3, 67, 87, 106.
- Bakırtaş, İ., Koyuncu, Cüneyt, "Politik Dalgalanmalar Yaklaşımı Çerçevesinde Türkiye'deki Seçimlerin Ekonometrik Analizi", **Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt:19, Sayı:1, 2005, s. 55-66.
- Garand, J. C., "Explaining Government Growth in the U.S. States", **The American Political Science Review**, Vol. 82, No. 3, 1988, s.837-849.
- Akerman, J., "Political Economic Cycles", **Kyklos**, Vol.1, Issue 2, 1947, s. 107-117.
- Schuknecht, L., "Fiscal Policy Cycles and Public Expenditure in Developing Countries", **Public Choice** **102**, 2000, s.115-130.
- Lewis-Beck, M. S., Rice, Tom W., "Government Growth in the United States", **Journal of Politics**, Vol. 47, Issue 1, 1985, s. 2-27.
- Kanca, O., "Türkiye'de Transfer Harcamalarının Salınımı ve Politik Gelişmeler", **İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, No.46, 2012, s. 25-29.
- Solano, P. L., "Institutional Explanations of Public Expenditure among High Income Democracies", **Public Finance**, Vol. 38, Issue 3, 1983, s. 440-458.
- Rose, R., Karran, Terence: **Taxation by Political Inertia**, London, Allen and Unwin, 1987, s. 9.
- Onur, S., "Politik Bütçe Döngüleri ve Türkiye Ekonomisi (1975-2000)" **Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt XXI, Sayı 2, 2002, s. 85-126,
- Khemani, S., "Political Cycles in a Developing Economy: Effect of Elections in the Indian States", **Journal of Development Economics**, 73, 2004, s. 125-154.
- Sezgin, S., "Türkiye'de Politik Konjonktürel Dalgalanmalar: 1950-2003", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi** Cilt. 62, 2007, s. 135-154.
- Ito, T., "Timings and Political Business Cycles in Japan", **NBER Working Paper Series**, No. 3128, 1989.
- Ito, T., Park, Jin Hyuk: "Political Business Cycles in the Parliamentary System", **Economic Letters**, Vol. 27, Issue 3, 1988, s. 233-38.
- Bräuninger, T., "A Partisan Model of Government Expenditure", **Public Choice**, Vol. 125, No. 3-4, 2005, s. 409-429.
- Bräuninger, T., 2005, Thomas Bräuninger, "Do Preferences Make a Difference? Parties and the Composition of Budgets in Nineteen OECD Countries", **99th An-**

nual Meeting of the American Political Science Association, 2003 August 28-31, Philadelphia.

Cargill, T. F., Hutchinson, Michael M.: "Political Business Cycles with Endogenous Election Timing: Evidence from Japan", **The Review of Economics and Statistics**, Vol. 73, No. 4, 1991, s. 733-739.

Cusack, T. R., "Partisan Politics and Public Finance: Changes in Public Spending in the Industrialized Democracies, 1955–1989", **Public Choice** Vol. 91, Issue 3-4, 1997, s. 375-395.

Cusack, T. R., "Partisanship in the Setting and Coordination of Fiscal and Monetary Policies". **European Journal of Political Science**. Vol.40, Issue 1, 2001, s.93-115.

Rice, T. W., "The Determinants of Western European Government Growth: 1950-1980", **Comparative Political Studies**, Vol. 19, No. 2, 1986, s. 233-257.

Aytun, U., "Politik Konjonktürel Dalgalanmalar Teorisi Çerçevesinde Türkiye’de Fırsatçı ve Manipülatif Kabine Hipotezlerinin Test Edilmesi", **Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi-II**, Malatya, 19 Nisan 2012.

Berry, W. B., Lowery, David: **Understanding United States Government Growth: An Empirical Analysis of the Postwar Era**, New York, Praeger, 1987.

Nordhaus, W. D., "The Political Business Cycle" **The Review of Economic Studies**, Vol.42, No.2, 1975, s. 169-190.